

Középiskolák nagy számmal vannak minden nyugatafrikai gyarmaton, valamint a délafrikai protektorátusban is. Kelet-Afrikában ellenben mégcsak az alakulás kezdeti fokán látjuk őket. Mind Franciaország, mind Anglia bőségesen ellátja őket anyagiakkal. Fedezik az összes költségeket, tandíjat nem szednek, a tanulóknak megadják az összes szükséges tanszereket és az internátussal kapcsolatos iskolák növendékei még ingyenes ellátásban is részesülnek. A délafrikai Unió tanügyi költségeinek viseléséhez minden felnőtt férfi bennszülött egy font állami és sátranként fizetendő 10 silling községi adó lerovásával járul hozzá évente.

Nevezetesebb főiskolák a dakari orvosi, a bamakói állatorvosi, továbbá az Aranyparton, Sierra Leonében, Dél-Nigériában, Ugandában és a Fokföldön lévő felsőfokú tanintézetek. Ezek azonban túlnyomóan nem európai értelemben vett egyetemféle intézmények, hanem nagyobbára a helyi viszonyokhoz képest felsőfokú képzést nyújtó technikai, orvosi, kereskedelmi, mezőgazdasági, pedagógiai s végül a közigazgatási szolgálatra előkészítő főiskolai jellegű iskolák.

Az eddig említett iskolafajtákon kívül Portugál-Keletafrikában számos szakiskola is létesült, ahol szabókat, cipészeket, asztalosokat, kovácsokat, lakatosokat képeznek; vannak itt azután olyan többéves tanfolyamok is, ahol leányokat női szabóságra és háztartásra, valamint betegápolásra tanítanak.

A leányok nevelése, oktatása igen sokáig nagyon el volt hanyagolva és kizárólag a missziók érdeme, hogy e téren az első világháború lezajlása után lényeges és örömdetes változás következett be.

Érdekes adatként említhetem még meg azt, hogy nagy általánosságban az afrikai tanköteles gyermekeknek mindössze 30%-a látogatja az elemi iskolát és ezeknek is több mint a fele pusztán 2—3 éven át. Az összes tanulóknak csak 2.4%-a jut el a teljes elemi kiképzés fokáig és az iskolából kikerülőeknek alig 2%-a tanul tovább is. Főiskolákra pedig a bennszülött lakosságnak csupán egy ezreléke jár.

Láczér István.

L'Avénir des Diplômés. Comment étudier et prévoir les possibilités d'emploi intellectuel. Paris Institut International de Coopération Intellectuelle. 1940., 170 lap.

Az egyetemeket végzett okleveles ifjúság ügye: elhelyezkedése, jövője az első világháború lezajlása után került homlokterbe és azóta állandóan felszínen maradt. Hivatott hivatalos hatóságok érdekelt intézményekkel karöltve világszerte buzogni fáradoznak e súlyos, mert bonyolult kérdés megoldásán: ideiglenes rendszabályokkal, pótlékintézményekkel ideig-óráig elértek ugyan valamelyes eredményt, de az értelmi túltermeléssel, a diplomák özönével szemben még tehetetlenek maradtak.

Könyvünk, mint e nemből úttörő, e bajon igyekszik segíteni: első lépésként a meglevő állapotoknak pontos számbavételét ajánlja statisztikai alapon. »Azon személyek vagy szervezetek számára, amelyek különböző országokban az értelmi alkalmazások piacát tanulmányozni óhajtják, rendel-

kezésére kívánunk böcsátani egy gyakorlati útmutatót, amely annál kevésbé nélkülözhető, mert ezúttal a tanulmányoknak egészen új és a legtöbb államban úgyszólván ismeretlen neméről van szó» (15. l.). Valóban, amikor az értelmi és közgazdasági tevékenység különböző ágaiban az oklevelesek észszerű elosztására törekszünk, szervezni kívánjuk a magasabb értelmi pályáknak normális utánpótlását, amelyre egy országnak szüksége van, és el akarjuk kerülni az értelmi források tervszerűtlen felhasználásával járó pazarlást és szétforgácsolást, szükség van egy folyó, folytatólagos, pontos és módszeres számbavételre (*documentation*). E könyv óhajt ilyent megállapítani és felhasználásában útbaigazítani. Már az előszóban egyértelműen ajánlják nemzeti központok felállítását az egyetemi és hivatásbeli tájékoztatás érdekében. Ezek rendkívül hasznos szolgálatot végezhetnének a diplomások jövő elhelyezkedése ügyében. Ezért a munka első és legfőbb célja kideríteni az egyetemi tájékozódás különleges természetét és azokat a módszereket, amelyeket az értelmi alkalmazások piacán manapság követnek. (Ez a *marché de l'emploi intellectuel* egészen újszerű kifejezés, amelynek könyvünk külön fejezetet szentel.) E kezdet után remélhető a kutató módszerek és eszközök tökéletesítése, mondja a szerző.

A munka a jól tájékoztató Bevezetés után hat fejezetre oszlik. »A három első (számos mintatáblázzal) mintegy vezérfonala a folyó statisztikai adatgyűjtésnek, amely nélkülözhetetlen az értelmi alkalmazások piacának tanulmányozása érdekében.« A 4. fejezet az erre szolgáló módszereket tárja, elénk, az 5. az egyetemi tájékoztatás nemzeti központjaira háruló feladatokat sorolja fel, a 6. az egyetemi statisztika nemzetközi hivatalának szervezetét és működését ismerteti. Végül a 149—170. lapon nemzetközi szakbibliográfia következik, ugyanott a magyar munkák kifogástalan helyesírással, illetőleg szedéssel.

A jól megérdemelt elismerés hangján kell megemlékeznünk arról az alapossággal párosult figyelmességről, amellyel ez a kötet lépten-nyomon hazánk idevágó tevékenységéről beszámol (lásd a 15., 59—7., 88—9., 91., 93., 113—14., 135—38., 146., 154., 164. lapokat). Hogy Magyarország a többi képviselt állam: Belgium, Franciaország, Hollandia, Svédország, Svájc mellett (hol maradt Német-, Angol- és Olaszország?) egyenrangúként szerepel, azt bizonyára ez üttörő munka szerkesztőjének *Lajti Istvánnak* köszönhetjük, aki az egyetemi statisztika nemzetközi hivatalában az egyetemi szakosztály főnökének fontos tisztségét tölti be (145. l.).

The Future of Graduates címmel e munkának angol kiadása is megjelent.

A nélkül, hogy a szerző érdemét és a munka értékét legkevésbé is csorbítani óhajtanánk, legyen szabad saját elgondolásunk szerint megkísérelni a szóban forgó probléma »leegyszerűsítését« és azt ez úton szemléltetőbbé tenni, konkretizálni. Abból a tényből indulunk ki, hogy a diplomások túltermelése, túltengése statisztika nélkül is megállapítható, ennél tehát előbbrelévő, sürgősebb a túltermelésnek korlátozása és az elhelyezkedés lehetőségei-

ről, módjairól való gondoskodás. Evégből 1. Az elhalálozás, nyugdíjazás stb. figyelembe vételével néhány következő évre megállapítandó az illető pályánál előreláthatóan szükséges utánpótlás mérete. 2. Ennek megfelelően arányosan csökkentendő a diplomásokat előkészítő intézetekbe való felvétel (numerus clausus). 3. Üresedésben levő állások betöltésénél elsősorban a már meglevő diplomások, majd az újak veendők figyelembe: mindkét csoportban elsőség illeti meg a kftűnően képesítetteket. És a többiek? Ezek saját érdekükben igyekezzenek mihamarabb más pályákon elhelyezkedni.

kf.

Eino Kaila: Les trois siècles de l'Université de Finlande 1640 1940, Helsinki, 1940. 4-r., 81 lap.

A finn egyetem alapításának 300. évfordulója alkalmából külföldi barátok számára készült Emlékkönyv. Erős nemzeti önértetői áthatva, hosszszmetben tárja elénk a finn felső oktatás fejlődését a 17. századtól napjainkig. Tanulságos és felemelő ezt lépten-nyomon követni a kísérő jelenségek, események alapján, amelyek hazánkkal kapcsolatban nem egy érdekes kulturális és politikai párhuzamra utalnak. A nemzeti nyelv és politikai függetlenség érdekében folytatott küzdelmeknek végnélküli sorában, a jövőbe vetett bizalom alapjául szolgáló nemzeti lelkiismeret kialakulásában szinte páratlan szerepe volt az egyetemnek, kiváló, gyakran európai hírű tanárainak. »Ez legnemesebb jogcíme a dicsőségre« (80, 81). »Az egyetem története Finnország története a 19. században« (54).

A Bevezetés (7—19) megállapítja, hogy a finn egyetem rendszere, fejlődése inkább a középeurópai egyetemekre emlékeztet, mintsem a franciákéra és angolokéra. Az egyetemi oktatás és a tudományos kutató munka közti mély szakadék csak a 18. század vége felé szűnt meg, addig a tudomány művelése az Akadémiákra és Társaságokra hárult. (A finn tud. Társaság azonban csak 1938-ban, a finn Akadémia 1908-ban alakult).

A szerző, az egyetemen a filozófiának egyik tanára, három korszakot különböztet meg. Az első a *luteránus század*: ezt teológiai-skolasztikus tézisek körül folyó szenvedélyes viták jellemzik. Ezeknek és a babonáknak súlyos béklyói alól az egyetem csak a század vége felé szabadult fel, amikor már élet- és lélektani disszertációk is szerepelnek és a nemzeti öntudat erősen kezd kibontakozni. Krisztina svéd királynő a régiebb (1477) upsalai egyetem mintájára 1640-ben alapította Turkuban (Abo) az *Academia Aboensis*. A teológiai fakultásnak 3, a filozófiának 2, a jogi- és orvosinak egy-egy tanára volt, akik illetményeiket az egyetem birtokainak jövedelméből terményekben kapták. Az egyetem önkormányzattal és tagjai felett önbíráskodással rendelkezett. A hallgatók fele svéd teológus volt: korporációkba tömörültek, amelyek az orosz uralom idejében kiváló politikai tevékenységet fejtettek ki. Egyik Olaus Magri, utóbb turkui püspök, két ízben volt a Sorbonne rektora. A nemesség fiai inkább Upsalát látogatták, ahol ünnepeles felvonulások alkalmával a tanárok előtt sorakoztak. Még két érdekes részlet: a hallgatók dolgozatainak keretében a tanárok saját kutatásaik